

BELVEDERE

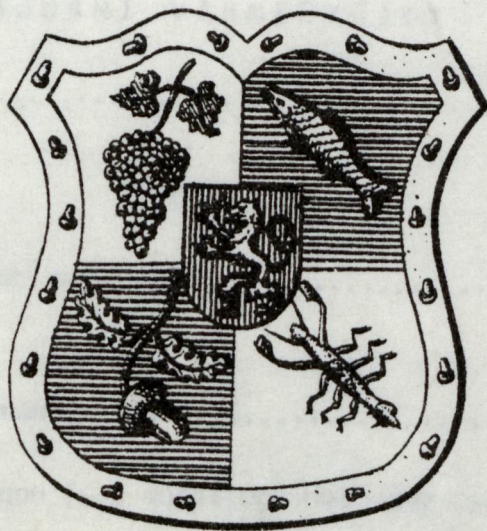
A JGYTF TÖRTÉNÉSZHALLGATÓINAK LAPJA

Szerkeszti: Annus Gábor, Kersner Ákos, Soós Mihály

„Sok sikert, fiúk!”

Sütő András levele

Ugocsa

300 éve született Mikes Kelemen

MCMXC Szeptember

TARTALOM

II. évfolyam 4. szám

1990. szeptember

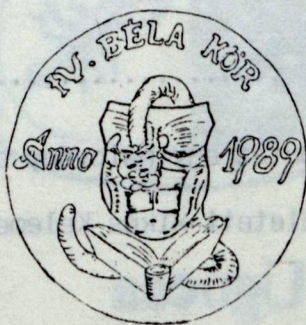
Mi lesz itt?	3
Sütő András levele lapunkhoz	4

HAJDANI VÁRMEGYÉINK

Ugocsa	6
--------------	---

ERDÉLY

A II. bécsi döntés szövege	7
A bécsi magyar örökség II.	9
ANNUS GÁBOR: "Zágon felé mutat egy halovány csillag"	
- 300 éve született Mikes Kelemen -	13
Anekdotakincs	16

Kiadja: A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola

Történettudományi Tanszékének IV. Béla Köre

Kiadásért felel: Dr. Szegfű László

Megjelenik: 200 példányban

MI LESZ ITT?

Mozgalmas hét van mögöttünk - vasárnap derült ki, hogy a politikai csatározásokba belefásult nép/nemzet nem óhajtja magát önkormányozni. Mi lesz itt? Ha Beke Kata ezt meghallja! A nép/nemzet is megkapja a magáét, móresre lesz tanítva a botor félműveltje.

Persze érthető, hisz' a nép/nemzet is a múlt rendszerben nevelkedett. Bár az is lehet, hogy csak olyan, mint a diáksága - bizalmatlan, bizonytalan, szétzilált.

Mert - minden ellenkező vélekedéssel szemben - a nép és a diákság nem két - s főleg nem két ellentétes - töről fakad. Ez legjobban a szeptember 22-i békés demonstráción derült ki. Az utca embere megérti és elfogadja az érveket és véleményeket, még akkor is, ha azok radikálisan jelennek meg. De nem fogadja el az arroganciát, a gunyoroskodást, a lekezelő stílust.

Tessék velünk szépen (szebben) beszélni, kérem! Pénzt vagy kárpunk, vagy nem, de az nem érv, hogy mit szólnának a munkások és nyugdíjasok?! Szerintünk csak örülnének, mert a diákság, az értelmiség a nép része, s nem ellenfele. A tetemrehívott munkások és nyugdíjasok a mi szüleink és nagyszüleink. Nem értem, hogy miért bántaná a szülőket és nagyszülőket, ha taníttatásunk megnövekedett költségeiből az állam is nagyobb részt vállalna. Hisz' nemcsak az életnek, az államnak is tanulunk!

Nem értem, és ennek megint csak az lehet az oka, hogy - mint Ti, diáktársaim, - én is sértődött és félművelt vagyok.

Persze, lehet, hogy nem sokáig, hiszen katonai körök szerint az Öböl-válság könnyen vezethet a III. világháborúhoz. Egyszer minden elmúlik.

Tényleg, mi lesz itt?!

SÜTŐ ANDRÁS LEVELE LAPUNKHOZ

1990. szeptember 17-én - szemműtéte miatt - Sütő András Szegeden járt. Szerkesztőségünk fölkereste a neves erdélyi író, aki levelével köszöntötte lapunkat.

A Belvedere szerkesztőinek

és olvasóinak

Ha nem tévedek, e diáklap

mai gazdái a mi holnapi

történészeink is. Kívánom: legyenek

orvosai is a szétdarabolt Ma-

gyarország fiainak lelki-tudati

gyógyításában is. Trianonra ma még

nincs más gyógyír, csak az össz-

magyarság szellemi-nemzeti égbolto-

zatának fölépítése. Ezt már

senki meg nem tilthatja, csupán

a magyar öncsonkítás nemzetellenes

hajlama.

Sok sikert, fiúk!

Sütő András

Szeged, 1990. IX. 17.

Nagyon köszönjük Sütő András szavait, reméljük, meg tudjuk szolgálni bizalmát. Mielőbbi gyógyulást, hosszú, munkás életet kívánunk!

HAJDAI VÁRMEGYEINK

A Belvedere szerkesztőinek
és olvasóinak

Ha nem tévedek, e diáklap
mai gajdái a mi' holnap
történetjeink is. Kívánsom: legyenek
orvosai is a szét darabolt Ma-
gyarország fiatal lelki-tudati
gyógyításában is. Trianonnal ma még
még más gyógyít, csak az össz-
magyarországi szellemi-nemzeti egybe-
szállásuk felépítésén. Ezt már
sehol meg nem tehetjük, csupán
a magyar önazonosság megújítására
hagyjunk.

Sol szert, fiúk!

Szűcs Andor

Pécs, 1990. X. 17.

HAJDANI VÁRMEGYÉINK

UGOCSA

A megye területének nyugatra eső nagyobbik fele a Nagy-Alföld keleti pereméből, az Erdős-Kárpátok alá felnyúló síkvidék folyóvölgyekkel csipkézett széleiből foglal el jókora részt. Ez a síkvidék, melyet a Tisza folyása kettéssel, uralkodó vonásait a hegyekből leszakadó patakoktól, ezeknek kötetlen árterületeitől, a talajvizből és áradásokból táplálkozó mocsármedencéktől, elsősorban pedig magától a Tiszától nyeri, mely a Máramarosi hegyekből hozott víztömegeivel itt lép ki az Alföldre.

A terület felszine az ugocsai mocsaras síkból hirtelen emelkedik fel a megye keleti felén uralkodó hegyvidékre, melyet a Tisza-völgy két csoportra tagol. A folyó jobbpartján a Nagyszőlősi, balpartján az Avas hegység húzódik. A közbülső Tisza-völgy volt az ugocsai település magja. Itt állott a megyének nevet adó első telep (Ugocsa) s a megye megtelepítését megindító királyi uradalom központja (Királyháza), ide települtek a királyi uradalom szász hospes községei s itt épült fel a szintén központi szerepet játszó Nyaláb vár és Nagyszőlős város is. Magán a hegyvidéken természetesen a tájviszonyok és gazdasági lehetőségek mások, mint a Tisza völgyében s mások az életformák is.

Az erdei legelők korántsem biztosítanak gondtalan gazdálkodást s különösen az állatok teleltetésére szükséges széna előteremtése találkozik nehézségekkel. Az erdők alatt ugyanis legtöbb helyen "ritka", "sovány", "nem igen hasznos" vagy éppen "élvezhetetlen" fű terem.

A szántóföldeket a hegyeken erdőirtással növelik, de a hegyoldali irtott területről az esőviz hamar lemossa a termőréteget, s az elhagyott irtást ismét bozót, erdő foglalja el.

A megye lakosságának a XVIII. században a sófuvarozáson kívül úgyszólván a mezőgazdaság volt egyetlen foglalkozása. Gyakori jelenség volt, hogy a lakosok a közeli vidékeken béreltek kaszálót, szántót, a szegények pedig aratni, csépelni jártak más vidékekre.

(Szabó István: Ugocsa megye c. munkája alapján. Bp. 1937.)

A II. BÉCSI DÖNTÉS SZÖVEGE

1990. augusztus 30-án volt a II. bécsi döntés 50. évfordulója. Ez a nap - érthető és érthetetlen - indulatokat ébresztett a magyar-román határ mindkét oldalán.

Lapunk I. évfolyamának 1-3. számában igyekeztünk bemutatni az esemény magyar hátterét. Azonban a teljes háttér, az okok felderítésére nem vállalkozhatunk. Ezért csak az egyezmény szövegét közöljük, remélve, hogy ennek ismerete is segítheti a döntés árnyaltabb értékelését.

DÖNTŐBÍRÓI HATÁROZAT

A román királyi kormány és a magyar királyi kormány azzal a kéréssel fordultak a birodalmi kormányhoz és az olasz királyi kormányhoz, hogy a Magyarország részére átengedendő területnek Románia és Magyarország között függőben levő kérdését döntőbírói határozattal rendezzék. Ennek a felkérésnek, valamint a román királyi és a magyar királyi kormány felkéréssel kapcsolatban tett annak a kijelentésnek az alapján, hogy ily döntőbírói határozatot minden további nélkül magukra nézve kötelezőnek ismernek el. Ribbentrop Joachim német birodalmi külügyminiszter és gróf Ciano Galeazzo, Őfelsége Olaszország és Albánia királyának, Etiópia császárának külügyminisztere, Manoilescu Mihail román királyi külügyminiszterrel folytatott ismételt megbeszélés után a mai napon Bécsben a következő döntőbírói határozatot hozták:

1. Románia és Magyarország között végleges határként az ide mellékelt térképbe berajzolt határ állapíttatik meg. A határnak a helyszínen való pontosabb kijelölése román-magyar bizottság feladata lesz.

2. Az ekként Magyarországnak jutó, eddig román területet a román csapatok 14 napi határidő alatt ki fogják üríteni, és rendes állapotban Magyarországnak át fogják adni. A kiürítés és megszállás egyes szakaszait, valamint egyéb módozatait román-magyar bizottság azonnal megállapítja. A román királyi és a magyar királyi kormány gondoskodni tartozik arról, hogy a kiürítés és megszállás teljes nyugalomban és rendben történjék.

1876 3. Mindazok a román állampolgárok, akik a mai napon Románia által átengedendő területen állandó lakóhellyel bírnak, a magyar állampolgárságot minden további nélkül megszerzik. Jogukban áll hat hónapi határidőn belül a román állampolgárság javára optálni. Azok a személyek, akik ezzel az optálási joggal élnek, a magyar állam területét további egy évi határidőn belül elhagyni tartoznak, és Románia be fogja őket fogadni. Ingó vagyonukat szabadon magukkal vihetik. Ingatlan vagyonukat elköltözésükig értékesíthetik, és a befolyt ellenértéket szintén szabadon magukkal vihetik. Ha az értékesítés nem lehetséges, Magyarország tartozik őket kártalanítani. Magyarország az optálók elköltözésével kapcsolatos összes kérdéseket nagylelkűen és előzékenyen fogja kezelni.

1898 4. Azoknak a magyar nemzetiségű román állampolgároknak, akik az 1919-ben Magyarország által Romániának átengedett, és most Romániánál megmaradó területen bírnak állandó lakóhellyel, jogukban áll hat hónapi határidőn belül a magyar állampolgárság javára optálni. Azokra a személyekre, akik ezzel az optálási joggal élnek, a megelőző, 3. pontban lefektetett elvek alkalmazandók.

5. A magyar királyi kormány ünnepélyesen kötelezettséget vállal aziránt, hogy azokat a személyeket, akik a jelen döntőbírói határozat alapján a magyar állampolgárságot megszerzik, de román nemzetiségűek, az egyéb magyar állampolgárokkal minden tekintetben egyenlőknek veszi. A román királyi kormány ünnepélyesen ennek megfelelő kötelezettséget vállal az állam területén maradó magyar nemzetiségű román állampolgárok tekintetében.

6. Az állami fennhatóság változásából adódó egyéb kérdések rendezése a román királyi és a magyar királyi kormány között közvetlen tárgyalások útján fog történni.

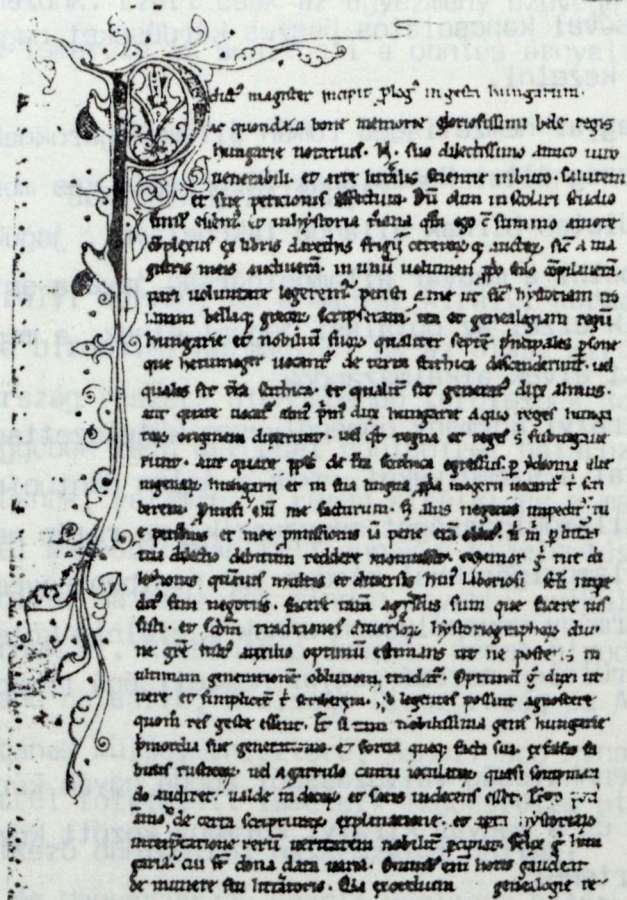
1899 7. Amennyiben a jelen döntőbírói határozat végrehajtása során nehézségek vagy kételyek merülnének fel, a román királyi és a magyar királyi kormány tekintetében közvetlenül fognak megállapodni. Amennyiben valamely kérdésben nem tudnának megegyezni, úgy a kérdést végérvényes eldöntés végett a birodalmi kormány és az olasz királyi kormány elé terjesztik.

Ribbentrop Joachim s. k.

Ciano s. k.

A Bécsből 1933-ban hazakerült kéziratok két nagy csoportra oszthatók. Először emlitenénk azokat a darabokat, melyek páratlan történelmi értékkel bírnak, másodikként azokat, melyeknek történelmi becsük mellett nagy a művészi fontosságuk is.

A történelmi emlékek sorát mindjárt a magyar múlt egyik legfontosabb darabja, Anonymus Gesta Hungarorum nyitja meg. A Bécsből hozott kézirat a műnek a XIII. század második feléből származó, egyetlen fennmaradt másolata, mert az eredeti példány elveszett.

A XIV. század közepéről való Magyarországnak egy másik, 1342-ig terjedő krónikája, az ún. Acephalus-(fejetlen)-kódex, melyet azért neveznek így, mert elején csonka. Hiányzik belőle a hun krónika és a magyar történelemnek az 1002. évig terjedő része.

Későbbre hagyva a képes krónika ismertetését, harmadik az ún. Thuróczi-kódex, mely a magyar nemzet történetének a Képes Krónikával egyező

1476. évi másolatát tartalmazza az őskortól 1342-ig, ezenkívül első királyaink törvényeinek legrégibb gyűjteményét.

Végül megemlítjük még az ún. Sambucus-kódexet, Magyarország krónikáját Kézai Simon mester előszavával. A történet az ősidőktől 1342-ig terjed, másolták 1493-ban Itáliában.

Minde krónikák a magyarság múltjára vonatkozó tudásunk egyik legfontosabb alapjai, s felbecsülhetetlen kincsei a magyar nemzetnek.

Nyelvészeti szempontból nagyjelentőségű az 1460-as évekből való Révai-kódex, mely az Ótestamentum legrégibb magyarnyelvű fordításának egy részét tartalmazza, és az 1474-ből származó Birk-kódex, mely a legrégibb magyarnyelvű szerzetesi szabályokat tartalmazza.

Tartalmánál fogva érdekes egy latin nyelvű kézirat az 1463. évből, legrégibb fennmaradt tankönyveink és iskolai jegyzeteink egyike.

Minden tekintetben nagyfontosságú emlék II. Ulászló király számadáskönyve, melyet csáktornyai Ernuszt Zsigmond pécsi püspök, királyi kincstartó vezetett az 1494-95. évek bevételeiről és kiadásairól.

A XVI. századból is van néhány fontos kézirat az 1933-ban visszaszerzettek közt: Szerémi Györgynek, ki előbb II. Lajos, majd Szapolyai János király udvari káplánja volt, Emlékiratai Magyarország romlásáról, az 1545-47. évekből; továbbá az ún. Quadripartium (Négyeskönyv), az érvényben lévő magyar közjognak, magánjognak és perjognak 1548-i rendszerbefoglalása, mely azonban törvényerőre nem emelkedett; végül az ún. Ilosvay-kódex, a magyar királyok törvényeinek és országgyűlési végzéseinek Ilosvay István egri prépost által összegyűjtött második legrégibb gyűjteménye, Szent Istvántól 1544-ig, később kiegészítve 1576-ig.

A művészi becsű kéziratokhoz vezet át két egyházi tartalmú kódex. Az egyik egy Calendarium, Necrologium et Diurnale Strigoniense 1375 előttről, diszes tolliniciálékkal. Egyetlen színes iniciáléja a Nagy Lajos király alatt divott olaszos modort mutatja.

Csinos címlapja van egy Esztergomi Breviariumnak is a XV. század második feléből, mely minden jel szerint Esztergomban is készült.

A kódexek közül jelentőségben magasan kiemelkedik a szövegi és művészi szempontból egyaránt fontos, Bécsi Képes Krónika néven ismertes, miniaturákkal gazdagon díszített Kálti Márk-mű, mely a magyarságnak a legkorábbi magyar gestákból és krónikákból első ízben egységes kerek egészé szerkesztett történetét tartalmazza, a kezdetektől egé-

szen az 1333. esztendeig. A szöveg 1358-ra van keltezve. Ami számunkra a Képes Krónikát különösen becsessé teszi, az, hogy festéseinek minden olaszos jellege dacára, egészen bizonyos, hogy Magyarországon készült, s Nagy Lajos király udvari festőjének remeke. A festések arra vallanak, hogy olyan ember készítette őket, aki a magyar legendákat, a magyar történelmet igen jól ismerte. A legendákat illetően Szent István és Szent László története az, melynél a miniátor többet mond, mint a krónikás. Szent Istvánnál a szöveg csak átsiklik a születés körülményein, de a festmény pontosan elmeséli a legenda Hartvik-féle változatát. A Szent László - legendánál is csak a kép ábrázolja azt, hogy a szent király testét a kocsi minden segítség nélkül vitte Váradra.

A Képes Krónika után művészi szempontból legfontosabb az a tizenhat kézirat, mely Mátyás király könyvtárából származik, s azok közt is elsősorban a Philostratos. Ez a dúsan diszitett kódex nemcsak a legszebb Corvin-kódex magyar földön, hanem egyike e kor legremekőbb firenzei kézíratainak. Két kezdőlapja roskad a diszitésektől, de mégsem túlterhelt. A második címlapon olyan ábrázolást találunk, mely a Corvin-kódexekben egyedülálló, mert ezekben a nagy királynak mindig csak az érmek után készült arcképeit láthatjuk. Ez pedig - meglepő módon - életének nagy eseményét örökíti meg: Bécsbe való bevonulását. A művész eszményesítve, fiatalon és karcsún ábrázolja a királyt, diadalkocsin állva.

A firenzei művészetet a Corvin-kódexek között még néhány egyszerűbb kézirat képviseli: Chalcidius, Asconius Pedianus, továbbá Nagy Szent Vazul egy antiplatonikus műve, mely utóbbi azért is nagyon érdekes darab, mert a címerek tanúsága szerint Vitéz Jánosé volt, mielőtt a Corvinába bekebelezték. Mátyás cimere alatt ugyanis - átvilágítva - fölfedezhető Vitéz János cimere.

Ezekbe a készen - a már ekkor is meglévő - könyvpiacra vásárolt vagy más gyűjtők gyűjteményeiből származó művekbe Mátyás király budai könyvfestő- és könyvkötő műhelyében festették a király cimerét.

A budai műhelynek igényesebb termékei is kerültek ekkor haza, mégpedig egy Regiomontanus-kézirat és egy nagy Antiphonale. A Regiomontanusban két kéz munkája különböztethető meg: a címlap firenzei, egy belső lap diszitése pedig magyar ember műve.

Firenzei és budai munkák mellett találunk még egyéb iskolákból származó kódexeket is. Ilyenek az umbriai iskolára valló Quintilianus-kódex, melyet Itáliában vásároltak meg Mátyás király számára; és Beatrix királyné színeiben pompázó Agathias-kézirata, melyet Nápolyban készítettek számára 1483-84-ben.

Mátyás királyén kívül Vitéz János könyveiből is akad kettő a szerzemények közt. Az egyikről már szoltunk, de a másik is rendkívül értékes darab. Iribrachus modenai költő Vitéz Jánosnak ajánlott Eclogáit tartalmazza, s mint ilyen, beszédes emléke annak, mily nagy tekintélye volt az esztergomi érseknek hazája határain kívül is. A diszes kódex címlapját, melyen Vitéz János eszményi arcképe s a szerző képmása is látható, egy kitűnő firenzei mester készítette.

Nagyon fontos kötet histografusának, Antonio Bonfininek Symposion című munkája, melyet a szerző hozott magával Itáliából, mikor 1485-ben Mátyás szolgálatába lépett. A munkát Beatrix királynőnek ajánlotta, ki- nek cimere és eszményi arcképe a címlapon látható.

Mindezt összevetve 37 kézirat került hosszú vándorlás után haza Bécsből 1933-ban. Közöttük óriási jelentőségű darabok, melyek történelmünknek, nemzeti művelődésünknek felbecsülhetetlen értékei.

(A Magyar Művészet c. folyóirat 1933/10. száma alapján)

Annus Gábor:

"ZÁGON FELÉ MUTAT EGY HALOVÁNY CSILLAG"^x

- 300 éve született Mikes Kelemen -

1717. október 17. Gallipoli. Közel négy heti tengeri hánykolódás után kiköt a Gabriel Angyal nevű hajó, fedélzetén Rákóczi fejedelemmel és negyven tagú kíséretével. A kíséret tagjai közt van egy 27 éves ifjú, aki már egy évtizede él a fejedelem udvarában, aki követi Rákóczit a száműzésbe is, mindhalálig. Ez az ifjú - Mikes Kelemen.

A Háromszéki-havasok által ölelt Zágontól nagyon nagy utat tesz meg Mikes a Márvány-tenger partján fekvő Tekirdagig, vagy ahogy a bujdosók nevezik - Rodostóig. Nagy utat térben is, időben is, képletesen is.

A kezdőpont Zágón, a végpont Rodostó.

Zágón jelenti a lélek örök vágyódását az elvesztett paradicsom után. Ez a paradicsom, a szülőföld és a gyermekkor kettőse, az életető erő a fél-évszázados idegenségben.

Hogy mi volt Rodostó a valóságban, s mi volt Mikes számára? Ebben az időben egy ártatlan poros, kedves kis fészek. Semmiben sem alávalóbb a háromszéki falvaknál, csak a Feketeügy helyett tenger mossa, hegyek helyett dombok övezik, fenyő helyett szőlő nő oldalain. De az igazi Rodostó, a Mikesé és a bennünk élő mégsem ez! Nem otthon, csak lakóhely: "megunt", "régí és szomorú" lakóhely.

"És mihent ide érkezett Bercsényi úr, mindjárt anagrammát csinált a város nevéből, és e jött ki belőle: Ostorod." - írja egyik levelében. Igen, ez az ostor cspkodott a bujdosókon, s leghosszabban éppen Mikesen.

Mikest két elválaszthatatlan jellemvonásával őrzi tudatunk. Az egyik a hűség. Hűség, sirig tartó ragaszkodás egy rendkívüli emberhez, Rákóczi fejedelemhez, s Rákóczin keresztül az ügghöz, a nemzet- és népfelszabadító szabadságharchoz.

^x Részletek a szerző 1989-ben az irodalmi TDK-n II. díjat nyert munkájából.

Jelleme másik, soha el nem fakuló vonása a hazaszeretet. Egy emelkedett, elsősorban érzelmi fogantatású patriotizmus, amely a népi és emberi értékek tiszteletét helyezi előtérbe.

Szótárában, gondolkodásában, érzelmvilágában a haza egyértelműen, félreérthetetlenül Erdélyt jelenti. A "kedves Tündérország" neve, képe minduntalan fölbukkan a Leveleskönyvben. Világnézetének alapjegye a szülőföldjéhez való ragaszkodás, melyet a féltés egészít ki. Mikes Erdély érdekeit mindig, minden körülmények között a saját személyes érdekei elé helyezi.

Az ő Erdélye valóság is, mítosz is. Mítosz abban az értelemben, hogy kinagyított, egyedüliesített, lényegében egyszemélyes valóság. Érzelme, lírai valóság. A mítoszalkotásra az elszakítotttság, a távollét, a sóvárgás segíti vagy éppenséggel kényszeríti. A hontalanság, a bujdosás gyötrelmei elől menekülve alakítja ki irodalmi álomvilágát.

Ezt az álomvilágot be is kellett népesítenie. Ezért találta ki, ezért varázsolta testivé "Nénjét", P.E. grófnőt Constantinápolyból. A képzeletbeli grófnő ideális levelezőpartner. Csodálatosan beszélget, érti a finom tréfát, a rejtett maliciát, szereti a pletykát, a bókot, a szójátékot, a szellem könnyedségét. Egyaránt tűri a zsörtölődést s oktatást, panaszt s okoskodást.

Azonban a legfontosabb indíték a "Néne" megalkotására az, hogy Mikesnek szüksége volt egy székelő asszonyra, akivel természetes otthonossággal lehet beszélni a távoli szülőföld gondjáról-bajáról, a hazasóvárgásról; aki pótolja az otthont, a hazulról soha meg nem érkezett üzenetek örömet, édességét; aki - maga is bujdosó lévén - érzi az idegen kenyér keserűségét. Így válhat, így válik P.E. grófnő a szülőföld szimbólumává.

A szülőföld időbeli és térbeli távolsága, a nagy szeretet kissé elfogulttá teszi Mikest, de az alaptónus mindvégig az egészséges - és cseppet sem kritikátlan - szeretet. Él benne a hibáknak a józan, ésszerű meglátása, és az azokon való javítani akarás is. A múlt köti őt Erdélyhez, de a jövőt akarja szebbé tenni.

Birálja - jogosan - korának magyarországi, erdélyi közművelődési, oktatási helyzetét. Nemzet- és népnevelési programjának kulcsfogalma a hasznosság, közhasznúság. Személyes szülőföld-rajongása felelősséget érző elkötelezettséggé alakul. Látóköre a kör európai szintjéig tágul, s még számunkra, kései utódok és tanítványok számára is példázatosná nemesül.

Az évek múlásával - különösen Rákóczi halála után - egyre melankolikusabbá válnak a levelek. Mikes belefáradt a kopár évekbe, a reménykedő várakozásba, megunta - tán - az írást is. A hétköznapi szürkeségébe csak a két moldvai fejedelemségben tett útja hoz egy kis változást, fellobantván kinzó honvágyát: "Édes hazám havasai mellett mentem el: örömet bémentem volna Zágomba, de az Úr befedte előttem az oda vivő utakat."

A sor halála előtt, még egyszer - utoljára - kegyes hozzá. Megkapja az engedélyt az otthonával, rokonaival való levélváltásra. A fiktív levelek írását abbahagyja, nagy örömmel fog neki immár a valódi levelezésnek, nem tudja, hogy amit a sors egyik kezével ad, a másikkal elveszi. Mielőtt választ kaphatott volna harmadik hazaküldött levelére, Zágoni Mikes Kelemen 1761. október 2-án Rodostón pestisben elhunyt. Az Isten kivevé a legszékelyebb székelyt a bújdosásból.

"Ne kívánjunk hát egyebet az Isten akaratjánál.

Kérjük az üdvességes életet, a jó halált és az üdvességet, és azután megszűnünk a kéréstől, mind a bűntől, mind a bújdosástól, mind a telhetetlen kívánságtól. Ámen."

Nem jó a cím

Egy ifjú költő elvitte Voltaire-nek egyik ódáját, amelynek a következő címet adta: Az utókorhoz.

Az író az óda elolvasása után így szólt:

- Nem rossz. De úgy vélem, a címzetthez nem fog eljutni.

Napóleon - az első világháború résztvevője

Az első világháború idején a németek körülvettek egy angol erődöt a Sínai pusztában. Az angoloknak már nem volt élelmük és vizük. Ebben a kritikus pillanatban az angol helyőrség parancsnokához, Casel kapitányhoz, egy öreg egyiptomi toppant be egy levéllel.

- Levelem van Casel kapitány címére - mondta az öreg. - Sokáig vártam rá, hogy átadhassam. Napóleon maga hagyta meg, hogy csak Casel kapitánynak adjam át. Hosszú, hosszú évekig vártam önre...

A kapitány átvette a levelet. "Drága Caselem - írta Napóleon a kapitánynak -, e parancs kézhezvétele után, amelyet egy ifjú egyiptomival küldök, azonnal ássák ki az erőd alá rejtett hadianyagot és élelmet. Vegyék magukhoz, amire szükségük van, a többit semmisítsék meg, és vonuljanak vissza az egyiptomi határhoz. Őrizzék meg a mellékelt térképet: a megjelölt pontokon vizet találnak. Napóleon."

Az egyiptomi 25 éves volt, amikor Napóleon átadta neki a levelet, hogy juttassa el Casel kapitánynak. Amikor a fiatal egyiptomi eljutott az erődbe, az már üres volt.

...Több mint száz évvel később, egy másik Casel kapitány neve eszébe jutatta a 140 éves egyiptominak a napóleoni levelet, és eljuttatta a "címezettnek", s ezzel eleget tett Napóleon megbízásának.

Casel angol kapitány megfogadta a levélben adott tanácsokat, és sikertelenül kivezetnie katonáit az erődből Napóleon térképe alapján.

